

Căsătorie și iubire

Emma Goldman

1914

Concepția comună despre căsătorie și dragoste este că sunt sinonime, că izvorăsc din aceleași motive și că acoperă aceleași nevoi umane. La fel ca majoritatea concepțiilor comune, nici aceasta nu se bazează pe fapte reale, ci pe superstiție.

Dragostea și căsătoria nu au nimic în comun. Ele sunt la fel de îndepărtate ca cei doi poli; de fapt, sunt antagonice. Nu încapе îndoială că unele căsătorii au rezultat din dragoste. Însă nu pentru că dragostea se poate ivi doar în căsătorie, ci mai degrabă pentru că sunt puțini oameni care se pot elibera complet de convenții. Există și astăzi mulți bărbați și femei pentru care căsătoria nu este altceva decât o farsă, dar care i se supun de dragul opiniei publice. În orice caz, deși este adevărat că unele mariaje se întemeiază pe dragoste și chiar dacă e la fel de adevărat că în unele cazuri dragostea continuă și după căsătorie, eu îmi mențin opinia că acest lucru se întâmplă independent de căsătorie, iar nu datorită ei.

Pe de altă parte, este complet fals că dragostea ar rezulta din căsătorie. Rar se aude de câte un caz miraculos al câte unui cuplu care se îndrăgostește după căsătorie. La o examinare mai atentă, se va descoperi mereu că, de fapt, este vorba doar de o adaptare în fața inevitabilului. Cu siguranță că a te obișnui unul cu celălalt este departe de spontaneitatea, de intensitatea și de frumusețea dragostei, fără de care intimitatea căsătoriei s-ar dovedi degradantă atât pentru femeie, cât și pentru bărbat.

Căsătoria este în mare parte un aranjament economic, o poliță de asigurare. Ea diferă de asigurarea obișnuită de viață doar prin faptul ca este mai strictă, mai severă. Câștigurile sunt însă semnificativ mai mici dacă le comparăm cu investiția făcută. Pentru a ne face o asigurare trebuie să plătim în dolari și cenți și putem în orice moment să renunțăm la plată. În schimb, dacă prima de asigurare a unei femei este un soț, ea plătește pentru aceasta cu numele, cu viața ei privată, cu respectul ei de sine, chiar și cu viața ei: „până când moartea ne va despărți”. Mai mult, asigurarea căsătoriei o obligă la o viață de dependență, de parazitism, de totală zădărniciе, atât individuală, cât și socială. Plătește și bărbatul, doar că sfera lui fiind mai largă, căsătoria nu-l limitează la fel de mult ca pe o femeie. El își simte lanțurile mai mult într-un sens economic.

Așa că motto-ul lui Dante despre infern este aplicabil și căsătoriei: „Voi cei ce intrați, lăsați orice speranță.”

Numai cei foarte stupizi neagă faptul ca mariajul este un eșec. Trebuie doar sa te uiți peste statisticile de divorț ca să-ți dai seama cât de mare este eșecul cu adevărat. Nici argumentele filistine stereotipice cum că acest lucru se datorează legilor mai laxе de divorț și a frivolității femeilor nu justifică faptul că, în primul rând, 1 din 12 căsătorii se termină în divorț; în al doilea rând, din 1879 divorțurile au crescut de la 28 la 73 la sută de mii de locuitori; în al treilea rând, că adulterul, ca motiv al divorțului, a crescut din 1867 cu 270.8 la sută; în al patrulea rând, că părăsirea domiciliului conjugal a crescut cu 369.8 la sută.

La aceste cifre îngrijorătoare se adaugă un vast material literar și dramatic care lămurește în plus acest subiect. Robert Herrick, în *Together*; Pinero, în *Mid-Channel*; Eugene Walter, în *Paid in Full*, și zeci de alți scriitori discută despre sterilitatea, monotonia, josnicia și inadecvarea căsătoriei ca factor pentru armonie și înțelegere.

Un observator social atent nu se va mulțumi cu superficialele scuze obișnuite pentru acest fenomen, ci va trebui să sape mai adânc în însăși viața sexelor pentru a descoperi de ce căsătoria se dovedește atât de funestă.

Edward Carpenter spune că în spatele fiecărei căsătorii stă mediul de-o viață al celor două sexe. Două medii atât de distincte încât bărbatul și femeia trebuie să rămână străini. Demarcată de un zid insurmontabil de superstiții, tradiții și obiceiuri, căsătoria nu are potențialul de a susține cunoașterea și respectul reciproc fără de care orice uniune e sortită eșecului.

Henrik Ibsen, care detesta toate prefăcătoriile sociale, a fost probabil primul care și-a dat seama de acest mare adevăr. Nora își părăsește soțul nu pentru că – așa cum ar susține un critic prost – s-a săturat de responsabilități sau pentru că simte nevoia drepturilor pentru femei, ci pentru că și-a dat seama că, timp de 8 ani, a trăit cu un străin și i-a născut copiii. Poate să fie ceva mai umilitor, mai degradant decât o apropiere de o viață între doi străini? Nu este nevoie ca femeia să știe ceva despre bărbat, în afară de venitul său. Cât despre femeie, ce altceva este de știut, în afară de faptul că are

o înfățișare plăcută? Încă nu ne-am eliberat de mitul teologic că femeia nu are suflet, că este doar un apendice al bărbatului, făcută din coasta lui și doar pentru plăcerea unui domn atât de puternic încât se teme și de propria-i umbră.

Probabil proasta calitate a materialului din care este făcută femeia e responsabilă pentru inferioritatea ei. În orice caz, femeia nu are suflet – ce altceva e de știut despre ea? Mai mult, cu cât femeia are mai puțin suflet, cu atât este o soție mai bună, mai dornică și pregătită să se anuleze în soțul ei. Tocmai această acceptare supusă a superiorității masculine este cea care a păstrat intactă instituția căsătoriei pentru o perioadă atât de îndelungată. Acum, când femeia începe să-și dea seama de propria ei poziție, ca nedepinzând de voia stăpânului, instituția sacră a căsătoriei începe să se destrame, și nicio tânguire sentimentală nu poate să o repare.

Aproape din fragedă copilărie, oricărei fete i se spune că țelul ei suprem este căsătoria. Prin urmare, pregătirea și educația ei trebuie făcute în acest scop. Ea este pregătită pentru asta, la fel cum dobitoacele sunt îngrășate pentru tăiere. Totuși, în mod bizar, ei i se permite să cunoască mult mai puține despre rolul ei de mamă și soție decât unui meșteșugar despre meseria sa. Este indecent și murdar ca o fată respectabilă să aibă cunoștințe despre relațiile conjugale. Ah, meschinăria respectabilității, care are nevoie ca jurământul căsniciei să se transforme, din ceva impudic, în cea mai sacră înțelegere, pe care nimeni nu îndrăznește s-o critice. Totuși, asta este atitudinea susținătorului obișnuit al căsătoriei. Viitoarea soție și mamă este ținută într-o ignoranță completă despre singurul ei avantaj în competiție – sexul. Astfel, ea intră într-o relație pe viață cu un bărbat, numai ca să fie șocată, dezgustată și scandalizată de cel mai natural instinct, sexul. Putem spune că o mare parte din nefericirea conjugală vine din ignoranța față de subiectul sexului, prezentată ca pe o mare virtute. Nu e o exagerare când spun că cel puțin un cămin s-a destrămat din această tristă cauză.

Dacă, cu toate acestea, femeia este suficient de liberă și de matură ca să cunoască taina sexului, fără aprobarea statului sau a bisericii, ea va fi considerată nedemnă de a fi soția unui bărbat „bun”, bunătatea lui constând într-un cap gol și bani destui. Poate fi ceva mai scandalos decât ideea că o femeie matură, sănătoasă, plină de pasiune și de viață trebuie să-și înfrâneze cea mai intensă dorință, să-și sacrifice sănătatea și să-și frângă spiritul, să se abțină de la profunzimea și măreția experienței sexuale până când un bărbat „bun” apare și o ia de nevastă? Exact asta înseamnă căsătoria. Cum poate să se sfârșească un astfel de legământ altfel decât în eșec? Acesta este doar una dintre trăsăturile, deși nu cea mai lipsită de importanță, care diferențiază căsătoria de dragoste.

Trăim într-o epocă a pragmatismului. Au apus vremurile când Romeo și Julieta riscau mânia taților lor în numele dragostei, când Gretchen se expunea gurii lumii în numele dragostei. Dacă, în rare momente, tinerii își permit luxul romantismului, sunt luați în primire de adulți, pisați și muștrați până când „le vine mîntea la cap”.

Lección morală insuflată fetelor nu este dacă un bărbat le-a trezit dragostea, ci „în ce măsură”? Singurul dumnezeu adevărat și important al vieții americane pragmatice: poate oare bărbatul să-și asigure existența? Își poate întreține soția? Este singurul lucru care justifică o căsătorie. Treptat, această gândire umple fiecare gând al fetei. Ea nu mai visează la sărutări sub lumina lunii, la râsete și lacrimi, ci visează la sesiuni de cumpărături și chilipiruri. Această sărăcie sufletească și meschinăria sunt elementele intrinseci instituției căsătoriei. Statul și Biserica nu aprobă alt ideal, din simplul motiv că acesta este cel care le asigură controlul asupra bărbaților și femeilor.

Fără îndoială, există încă persoane care socotesc că dragostea e mai presus de bani. Acest lucru este adevărat în special pentru cei pe care necesitățile economice i-au determinat să se susțină singuri. Marile schimbări privind poziția femeii, produse de acest factor puternic, sunt într-adevăr fenomenale dacă ne gândim că a trecut puțin timp de când ea a intrat în arena industriei. Șase milioane de femei primesc leafă, șase milioane de femei care au același drept de a fi exploatate ca bărbații, de a fi jefuite, de a face grevă, de a flămânzi chiar. Mai doriți ceva, stăpâne? Da, șase milioane de muncitori în toate domeniile, de la cea mai înaltă muncă intelectuală la muncă cea mai grea și umilitoare din mine sau de la calea ferată; da, chiar și detectivi și polițiști. De bună seamă că emanciparea este desăvârșită.

Cu toate acestea, doar un număr foarte mic din armata vastă de femei muncitoare consideră munca a fi o problemă permanentă, așa cum fac bărbații. Oricât de slăbiți ar fi, ei sunt învățați să fie independenți, să se susțină singuri. Știm că niciunul dintre cei intrați în morișca economiei nu este cu adevărat independent. Totuși, până și cel mai sărac bărbat urăște să fie un parazit sau să fie considerat așa.

Femeia consideră că postura de muncitoare este trecătoare, urmând să fie părăsită la primul pretenent. De aceea le este infinit mai greu femeilor să se organizeze decât le este bărbaților. „De ce să mă alătur unui sindicat? O să mă mărit, o să am un cămin.” Nu a fost ea oare învățată încă din copilărie să considere acest lucru ca fiind chemarea ei supremă? Femeia învață destul de repede că, deși nu e o închisoare la fel de mare ca fabrica, orice cămin are porți și zăbrele mult mai solide. Are un temnicer atât de devotat, încât nimic nu-i scapă. Partea cea mai tragică, însă, este că un cămin nici măcar n-o scapă de robia salariului, ci doar îi dă mai multă muncă.

Conform ultimelor statistici prezentate unei comisii „pentru muncă, salarii și aglomerația populației”, zece la sută dintre salariatele din New York sunt căsătorite, dar sunt nevoite să continue să ia cele mai prost plătite munci din lume. Adăugați acestui aspect și îngrozitoarea muncă domestică, și ce mai rămâne din protecția și cinstea oferite de cămin? Ca fapt divers, nici măcar fata din clasa de mijloc nu poate să vorbească despre căminul ei, deoarece bărbatul este cel care îi creează mediul. Nu contează dacă soțul este o brută sau un drăguț. Ceea ce vreau eu să dovedesc aici este că mariajul garantează femeii un cămin numai prin bunăvoința soțului ei. Ea trăiește în casa *lui*, an după an, până când viziunea ei despre viață și interacțiunea umană devine la fel de plată, îngustă și insipidă precum tot ce o înconjoară. Nu e de mirare că devine cicălitoare, meschină, arțăgoasă, bârfitoare, nesuferită, îndepărtându-l astfel pe bărbat de cămin. Ea nu ar putea pleca nici dacă ar vrea; nu are unde. În plus, o scurtă perioadă de cedare totală a tuturor facultăților în cadrul vieții conjugale, o face neputincioasă pe femeie în relația cu lumea exterioară. Devine neglijentă ca aspect, neîndemânatică în mișcări, dependentă în deciziile ei, lașă în judecată, o povară și o plicticoasă, pe care cei mai mulți bărbați ajung să o urască și s-o disprețuiască. O atmosferă minunată pentru a da viață, nu-i așa?

Dar cum poate fi protejat copilul, dacă nu prin căsătorie? La urma urmei, nu este acesta cel mai important considerent? Ce farsă, ce ipocrizie! Căsătoria protejează copilul și, totuși, sunt mii de copii săraci și fără adăpost. Căsătoria protejează copilul și, totuși, orfelinele și școlile de corecție sunt pline. Societatea pentru Prevenirea Cruzimii față de Copii este ocupată să salveze micile victime de părinții lor „iubitori”, să-i pună sub îngrijirea plină de iubire a celor de la Gerry Society¹. Ah, ce batjocură!

Căsătoria poate că are puterea de „a duce calul la apă”, dar a putut vreodată să-l facă să o bea? Legea îl poate dispune arestarea tatălui și-l poate îmbrăca în zeghe. Dar a astâmpărat vreodată lucrul acesta foamea unui copil? Dacă părintele nu are de lucru sau își ascunde identitatea, cu ce ajută căsătoria? Poate invoca în ajutorul său legea, ca să-l trimită în fața „justiției”, să-l trimită în spatele gratiilor. Munca lui, totuși, nu mai ajunge la copil, ci la Stat. Copilul rămâne doar cu amintirea tristă a tatălui său în haina vărgată.

Cât despre protecția femeii – aici zace blestemul căsătoriei. Nu că ar proteja-o cu adevărat, dar ideea în sine este într-atât de revoltătoare, într-atât de scandaloasă și o insultă la adresa vieții, într-atât de degradantă pentru demnitatea umană, încât să condamne pentru totdeauna aceasta instituție parazită.

Este ca celălalt aranjament paternalist – capitalismul. Fură omului dreptul său din naștere, îi oprește dezvoltarea, îi otrăvește trupul, îl ține în ignoranță, în sărăcie și în dependență, iar pe urmă născocesc instituții de caritate, care prosperă de pe urma ultimelor sale rămășițe de respect de sine.

Instituția căsătoriei transformă femeia într-un parazit, o aduce la dependență completă. O face neputincioasă, îi anihilează conștiința socială, îi paralizează imaginația, iar pe urmă îi impune binevoitoarea-i protecție care, în realitate, nu este decât o capcană, o parodie a firii umane.

---

¹ New York Society for the Prevention of Cruelty to Children (Societatea pentru Prevenirea Cruzimii față de Copii din New York) a fost fondată în 1874 și a fost prima agenție de protecție a copilului din lume. Uneori i se mai spune Gerry Society (Societatea Gerry) după unul dintre co-foundatori, Elbridge Thomas Gerry.

Dacă maternitatea este cea mai înaltă împlinire a naturii feminine, de ce altă ocrotire are nevoie, în afară de dragoste și de libertate? Căsătoria doar îi întinează, îi insultă și îi corupe împlinirea. Nu-i spune ea, oare, femeii că „doar când mă vei urma, vei putea da viață?” Nu o condamnă la eșafod, nu o degradează și o batjocorește dacă refuză să-și cumpere dreptul suprem de a fi mamă, vânzându-se? Nu consfințește oare căsătoria maternitatea, deși această concepție este făcută în ură și constrângere? Totuși, dacă maternitatea e o alegere liberă, din dragoste, din extaz, din pasiune, oare nu pune ea o coroană de spini pe un cap nevinovat și nu cioplește ea cu litere de sânge oribilul epitet de „bastard”? Dacă mariajul ar avea toate virtuțile pe care pretinde că le are, crimele sale împotriva maternității l-ar exclude pe vecie din sfera dragostei.

Dragostea, cel mai puternic și mai adânc sentiment dintre toate, aducătoarea speranței, a bucuriei, a extazului; dragostea, sfidătoarea tuturor legilor, tuturor convențiilor; dragostea, cea mai liberă și puternică făuritoare a destinului uman. Cum poate o astfel de forță atotputernică să fie sinonimă cu căsătoria, acea buruiiană pipernicită a Statului și a Bisericii?

Dragoste liberă? De parcă dragostea poate fi altfel decât liberă! Omul a cumpărat minți, dar toate milioanele din lume nu au reușit să cumpere dragostea. Omul a subjugat trupuri, dar toată puterea din lume nu a putut subjuga dragostea. Omul a cucerit națiuni întregi, dar toate armatele sale nu au putut să cucerească dragostea. Omul a înlănțuit sufletul, dar a rămas neputincios în fața dragostei. Sus, pe tron, cu toata splendoarea și pompa pe care i-o aduce aurul, omul este sărac și dezolat dacă dragostea îl ocolește. Dar dacă rămâne cu el, cea mai săracă cocioabă devine plină de căldură, viață și culoare. Astfel, dragostea are puterea magică să facă din cerșetor un rege. Da, dragostea e liberă, nu poate exista în altă atmosferă. În libertate, ea se dăruiește fără rezervă, din abundență, complet. Toate legile din statute, toate tribunalele din univers, nu o pot dezrădăcina. Dar dacă solul este steril, cum poate căsătoria să dea rod? E asemenea luptei disperate a vieții care se stinge împotriva morții.

Dragostea nu are nevoie de protecție, ea se ocrotește singură. Atâta vreme cât dragostea umple viața, niciun copil nu este abandonat, flămând sau tânjind după afecțiune. Știu că acest lucru este adevărat. Cunosc femei care au devenit mame în libertate, cu bărbații pe care i-au iubit. Puțini dintre copiii „legitimi” cunosc grija, protecția, devotamentul pe care maternitatea liberă e capabilă să le-o ofere.

Susținătorii autorității se îngrozesc la ideea unei maternități libere, deoarece le fură prada. Cine ar mai lupta în războaie? Cine ar mai crea avere? Cine ar fi polițist sau temnicer, dacă femeile ar refuza să nască de-a valma copii? Seminția, seminția! strigă regele, președintele, preotul, capitalistul. Seminția trebuie apărată, chiar dacă femeia este înjosită, coborâtă la nivelul unei simple mașini – și instituția matrimonială e singura noastră supapă de siguranță împotriva periculoasei deșeptări sexuale a femeii. Dar aceste eforturi de a o menține în robie sunt în van. În van sunt și edictele Bisericii, atacurile nebunești ale cârmuitorilor, în van sunt chiar și legile. Femeile nu mai vor să facă parte din procesul de producție al unei seminții de oameni bolnăvicioși, care nu au nici puterea, nici curajul moral să răstoarne jugul sclaviei și pe cel al sărăciei. În schimb, ele își doresc copii mai puțini și mai buni, născuți și crescuți în dragoste și prin alegere liberă; nu prin obligație, cum e prevăzut în căsătorie. Pseudo-moralistii noștri au încă de descoperit sentimentul profundei responsabilități față de copil și că dragostea în libertate s-a trezit la pieptul femeii. În loc să dea viață într-o atmosferă plină de distrugere și moarte, ea preferă să renunțe la onoarea maternității. Și dacă totuși ajunge mamă, ea vrea să îi ofere copilului tot ce are ea mai bun. Motto-ul ei este să crească alături de copil. Ea știe că numai în acest mod poate să ajute la înfăptuirea adevăratei bărbății și adevăratei feminități.

Ibsen trebuie să fi avut imaginea unei mame libere în minte atunci când, cu o pană de maestru, a zugrăvit-o pe doamna Alving. A fost mama ideală, căci s-a eliberat de ororile căsătoriei, și-a rupt lanțurile și și-a lăsat spiritul să se înalțe liber, până când i-a dat înapoi o fire regenerată și puternică. Totuși, a fost prea târziu să-și salveze bucuria vieții, pe Oswald al ei, dar nu prea târziu ca să-și dea seama că dragostea în libertate este singura condiție a unei vieți frumoase. Acelea care, asemenea doamnei Alving, au plătit cu sânge și lacrimi trezirea lor spirituală, resping căsnicia ca pe o constrângere, o batjocură goală și superficială. Fie că dragostea durează un timp scurt sau o eternitate, ele știu că ea este singura temelie creatoare, inspiratoare și înălțătoare pentru o nouă umanitate, o nouă lume.

În starea noastră meschină de azi, dragostea le este, într-adevăr, străină multor oameni. Neînțeleasă și alungată, rareori prinde rădăcini, iar dacă o face, se ofilește curând și moare. Țesătura ei delicată nu poate îndura stresul și uzura zilnică. Sufletul îi este prea complex pentru a se potrivi cu alcătuirea mizerabilă a structurii noastre sociale. Plânge, suferă și suspină împreună cu cei care au nevoie de ea, dar nu are capacitatea să ajungă pe culmile dragostei.

Într-o bună zi, bărbații și femeile se vor ridica, vor ajunge pe vârful muntelui, se vor regăsi mari, puternici și liberi, gata să primească, să participe și să se scalde în razele aurii ale dragostei. Ce fantezie, ce închipuire, ce geniu poetic ar putea să prevadă măcar o parte din potențialul unei astfel de forțe în viața femeilor și bărbaților. Dacă lumea va da vreodată naștere tovarășiei și unității adevărate, nu căsătoria, ci dragostea îi va fi părinte.

Emma Goldman
Căsătorie și iubire
1914

pagini-libere.ro

Nu se poate spune despre prea mulți gânditori sau gânditoare, activiști sau activiste că ar fi avut o influență atât de durabilă asupra teoriilor și practicilor anarhiste, libertare, sau feministe precum Emma Goldman. „Red Emma”, după cum o alintau miile de tovarăși și admiratori, sau „Înalta Preoteasă a Anarhiei, cea ale cărei discursuri au dus la asasinarea președintelui american” după cum o acuzau detractorii, influența sa a fost una imensă, iar activitatea sa s-a întins peste mai bine de o jumătate de secol. Din Lituania și până în Americi, apoi în URSS, Anglia și Canada, Emma Goldman a promovat lupta împotriva autorității și inegalității sociale sub orice formă sau nume ar apărea acestea, fiind una dintre cele mai importante militante ale feminismului anarhist.

ro.theanarchistlibrary.org